مۆنۆلۆگی پێنجەم لە کنێبی (خۆشەویستی لە سەردەمی شێرپەنجە)دا.. نووسینی: ستیڤان شەمزینی

ستوونی هەرە گرنگی فەلسەفە لە دوای رۆشنگەرییەوە ئەوەیە چۆن بژین

خەم: جارێک وتت مردن هێندە ناخۆش نییە، گەر وا بوایە کەسێک دەگەڕایەوە!، لە راستیشدا دیمەنی ئاوابوون جوانتر خۆی دەنوێنێت وەک لە هەڵاتن.
من: مرۆق هەرچی داهێنا بۆ لە بیربردنەوەی مردن یان فەرامۆشکردنی بوو، بەڵام ناکام مایەوە!، بۆیە بڕوا دەکەم مرۆق بۆ ژیان لە دایک نابێت، بەڵکو بەناو ژیاندا تێدەپەڕێت بەرەو مەرگ.
خەم: هێندە شیرین باسی مەرگ دەکەیت، وەک ئەوەی پەسنی عاشق بۆ مەعشوقەکەی بێت!. تێزە بەناوبانگەکە جەخت لەسەر ئەوە دەکاتەوە هەرچی وتی "بژی مەرگ" بە راڵایی فاشیستە.
من: باسەکەی ئەمە لە دەرەوەی سیاسەتە، قسەکردنە لەسەر "مەرگی رووت"، بەو مانایەی مردن وەک رەهایەکی سروشتی سەیر بکەین. خۆ دروشمی من تەواو پێچەوانەی دروشمە فاشیستییەکەیە، چوونکە بە دروشمی "بژی ژیان، بمرێ مەرگ، نەفرەت لە سەرەتان"، رووبەڕووی نەخۆشییەکەم دەبمەوە، زۆر جار ئەو مرۆڤانەی باسی مەرگ دەکەن، عاشقی ژیانن.
خەم: هەر چۆنێک پێناسەی مەرگ بکەین، لەنگ و ناتەواوە، چوونکە تاکە شتە ناکەوێتە ناو ژیانەوە، مرۆق دەتوانێت تەنها پێناسەی ئەو چەمکانە بکات لە ژیانیدا دەیانبینێت.
من: مردن ئاگرێکی تاریکە، دەتوانین بۆنی دوکەڵەکەی بکەین، من چەندان جار مردووم، هەموو حاڵەتێکی کۆما جۆرێکە لە مردن، لەوێ تێگەیشتووم مردن هێندە وەحشەتناک نییە، بەڵکو هەمان خەو و سکونی پێش لە دایکبوونە. بۆ ئەوەی بژین پێویستمان بە هەناسەدانە، بۆ مردنیش چاونوقاندن، هەرچەندە ئێستا نامەوێت چاوم دابخەم.
خەم: بۆچوونەکانی تۆ لەگەڵ روانگەی قوتابخانەی وجودییەکان یەکدەگرێتەوە، ئەوان وتیان ژیان هەموو چیرۆکەکە نییە!!، بەڵکو مەرگ وەک رەهایەک دەخەنە پێش چاوی مرۆق، ئەمە بۆ ئەوەی ژیانیش ببوغزێنن.

من: هەروەک مارکس زیاتر سەرسامم بە “هیگل” بە تایبەت بە کتێبە هەرە بەناوبانگەکەی “فینۆمینۆلۆژیای رۆح”، کە هەر وەک چۆن “کۆژێ” پێیوایە “لەدوا شیکردنەوەدا دیالێکتیکی هیگل بە فەلسەفەی مەرگ ناوزەد دەکرێت”. لە دیتنی مندا مەرگ ئەنجامی ژیانە. زیندەوەرێک تاکو نەژی ناشمرێت، ئەمە هەر ئەو فاکتە بوو لە سوکراتەوە درێژ بۆتەوە تاکو فرۆید و شۆپنهاوەر. لەگەڵ ئەوەشدا مرۆڤ دەبێت ئەو ماوە کورتەی لە بەردەستییەتی “ژیان” چێژی لێ وەربگرێت.
خەم: فەلسەفە بۆچوونێکی کۆنکرێتی نییە سەبارەت بە مەرگ، سیسرۆن دەیووت “فەلسەفاندن فێربوونە کە چۆن بمریت!”. بەڵام ستوونی هەرە گرنگی فەلسەفە لە دوای رۆشنگەرییەوە ئەوەیە فەلسەفاندن فێربوونە کە چۆن بژیت. مارکس هەموو ژیانی فەلسەفیی خۆی بۆ ئەوە تەرخان کرد بڵێت کاری فەلسەفە بە تەنها شرۆڤەی جیهان نییە، بەڵکو گۆڕینییەتی بە جیهانێک مرۆڤ تێیدا هەست بە چێژی ژیان بکات.
من: مارکس فەیلەسوفێکی ماتریالیستە، ئەگەرچی وەک فەیلەسووفێک دەست پێدەکات، بەڵام بە کتێبی “کاپیتال” وەک ئابووریناسێکی سەرمایەداریی کۆتایی دێت، لە هیچ شوێنێکدا مارکس ئاوڕ لە چەمکی مەرگ ناداتەوە، بەڵکو چاوی بڕیوەتە ژیان، مارکس فەیلەسووفی ژیان و هیومانیزم بوو.
خەم: مارکس، لە رووی ماتریالیستییەوە درێژکراوەی “دیموکریتس”ە، بە بۆچوونی ئەو فەیلەسوفە یۆنانییە دێرینە جیهان لە ئەتۆم پێکهاتووە، هیچ بوونێک لە دەرەوەی ئەتۆم نییە، ئەم روانگە ئەتۆمیستییە بە پوختەکراوی دەگاتە سەردەمی مارکس، بۆیە مارکس بیر لە مردن ناکاتەوە، بەڵکو بە چڕی باسی ژیان دەکات، وەک چۆن ئەبیکۆریستەکان پێیانوایە مەرگ پەیوەندیی بە ژیانەوە نییە و ناکەوێتە نێو بازنەی ژیانەوە.
من: تا ئەو شوێنە لایەنگری “مارکس”م بیر لە کوالێتی ژیان دەکاتەوە، بیرکردنەوە لە ژیان کاری مرۆڤی مودێرنە.
خەم: بەدەر لەم باسە، ئەوەی جێگەی سەرنجە لە نێوان سۆفیست و ماتریالیستدا، لە نێوان موریدی ئیشراق و مرۆڤی نوێی خۆرئاوایدا، لە نێوان حیکمەتی بودا و تێزەکانی مارکسدا، رووخساری تەم بە نادۆزرێتەوە. کۆکردنەوەی ئەو هەموو شتە ناکۆکە لە خۆتدا کارێکی ئاسان نییە.
من: پرۆتاگۆراس لە سەدەی پێنجەمی پێش زایین وتی “مرۆڤ پێوەری گشت شتێکە”، هیچ فەلسەفە و ئایدۆلۆژییەک بە پێی پێویست تەواو نییە، مرۆڤبوون پێوەری هەموو شتێکە، خەم بە موریدی هیچ شتێک نازانم، جگە لە بیرکردنەوە و روانگەیەکی ئینسانیانە، ئەمەش بە تەنیا لە یەک شوێن دەست ناکەوێت، دەبێت هەر بەشەی لە جێگەیەکەوە بهێنیت.

ئەمە رێک پەشیمانبوونەوەی منە لە رەهاگەرایی بیری مارکسیزم، بێگومان مارکس لە سەدەی بیست و یەکدا بژیابایە، مانیفێستی کۆمۆنیستی نەدەنووسی!، یان لانیکەم بەو جۆرە نەیدەنووسی وەک لە ساڵی ١٨٤٨دا نوسیوو□تی.
خۆم: تا ئێرە هەموو شتێک روونە، بەڵام هەمیشە فۆرمی بیرکردنەوەت لێڵە، چەند دیقەت دەدەم تێناگەم.
من: من زۆر قووڵم، دەریام، تۆ ناتوانیت لەسەر رووی دەریا جگە لە کەف هیچی تر ببینیت، بۆ ئەوەی مرواری لە ئەندێشەمدا بدۆزیتەوە، دەبێت بگەیتە قووڵایی دەریای بیر و هەستم، لەوێ تێدەگەیت ئەم دەریا مات و مەلوولە چەندین گەنجینەی گرانبەهای لە هەناوی خۆیدا شاردۆتەوە، وەرە، وەرە، بەرەو قوڵایییەکەم، ئەی ئەو کەسەی ژیانی خۆمت لەگەڵ بەش دەکەم.
خۆم: کەواتی□ ب□چی هێندە لە ژیان دەترسیت؟ یان بۆچی گلەیی لە شانست دەکەیت لە ژیاندا؟.
من: سواڵکەری بەر دەرگای ژیان نیم، هەمیشە بانگی مەرگ دەکەم، تاکو ژیان بەناچاریی خۆی بێتەوە بەر دەرگام. سەبارەت بە شانسی خۆم لە ژیاندا، پێموایە مر□ق پ□یوەندییەکی بەتینی بە سروشتەوە هەیە، ئەستێرەی من لە درەوشانەوەدا نییە، چەند خۆم ماندوو بکەم لە ژیاندا، بە نووسین یان هەر کارێکی دیکەوە سەرەنجام هەر تەریک دەبم. ئەستێرەی من رەنگە دوو سەد ساڵی تر بدرەوشێتەوە!، یان هەرگیز نەدرەوشێتەوە، پێموایە ئەستێرەکان کاریگەریی بەرچاویان هەیە لە هەڵکشانی بەختی هەر کەسێکدا، بۆیە هەمیشە یارم بە ئەستێرە پێناسە دەکەم لە شیعرەکانمدا.
خۆم: تۆ رەشبینی و پێکەنینت پێکەوە کۆکردۆتەوە، لەو کاتەی دەبێت دڵتەنگ بیت تۆ پێدەکەنیت!.
من: بیرم نایەت کەی بوو گریام، ئەوانەی زۆر دەگرین یان گرفتارن بە خەمێکی زیاد لە پێویست گەورەکراوەوە یان کێشەی عەقڵییان هەیە، من هەر کاتێک پێدەکەنم مانای وایە ئازارێکم هەیە و بە پێکەنین بەرەو رووی دەبمەوە، کە گریانیشم هات یان تێکستێک لە دایک دەبێت یاخۆ کارەساتێکی گەورە دەقەومێت.
خۆم: هەمیشە نا□□ازیت، ناڕەزایەتییەکەت لە شێوەی "پاسترناک"ە لەسەردەمی ستالیندا. ئەو رۆمانەکەی ناوی "دکتۆر زیڤاگۆ"یە، بەڵام ئەو رۆمانەی تۆ بەنیازیت بینووسیت ناوی "مۆتەکە"یە!. بەڵام ئەو لە سیاسەت، تۆ لە چی نا□□ازیت؟.
من: لەگەڵ ئەوەی هیچ شتێک رازیم ناکات، شتێک نییە ببێتە ما□□ی دڵخۆشیم، جگە لەتاریکی هیچی ترم لێ دیار نییە، بەڵام تاکە وشەیەک هەیە رازیم دەکات، بەڵکو دڵشادیم پێ دەبەخشێت، رووناکم دەکاتەوە،

ئەو وشەیەش "خۆشم ئەوێی"یە. بە هیوا نیم، بەڵام مەستی ئومێد نیم، ئومێدەواریی نابێت ببێتە تریاک، بەشە باشەکەی ئەم جیهانە رەشبینەکان دروستیان کردووە، چوونکە خۆشبینەکان بە هەموو شتێک رازین، لەگەڵ هەموو بارودۆخەکاندا خۆیان دەگونجێنن. لە ریشەوە حەزم بە چارەی ئەو مرۆڤانە نییە بە ئەوەی چرا دیار بێت، گۆرانی بە رووناکی دەڵێن.

خەم: تۆ چیرۆکت زۆرە بۆ گێڕانەوە، وەک ئەو پیاوەی "ترۆتسکی" کوشت، بەڵام پێش مردنی، ترۆتسکی وتی، ئەو پیاوە نەکوژن چوونکە چیرۆکێکی هەیە بۆ گێڕانەوە، ئێمە داوا لە کانسەر دەکەین نەتکوژێت تاکو چیرۆکەکە بۆ بنەکەت بگێڕیتەوە.

٢٠١٨-١١-١١

کاتژمێر: دوانزە و بیست خولەک

نەخۆشخانەی گلیاد ئاینس